

Versnellingsplan:
**Nederland van het
stikstofslot**

Vrijwillig van vee- naar vezelteelt

i.s.m. Nationale Aanpak Biobased Bouwen (NABB)

Datum:
09-07-2025

**“De natuur is onze
grootste bondgenoot
in de strijd tegen
klimaatverandering”**

- David Attenborough

Urgentie & Kans

Stikstof & ruimte

Het stikstofoverschot veroorzaakt stagnatie in vergunningverlening, remt natuurherstel en leidt tot maatschappelijke en politieke spanningen, vooral in landbouwgebieden met hoge veedichtheid.

Klimaat & bodem

Boeren worden geconfronteerd met strengere klimaat- en waterdoelen, terwijl uitputting van bodem en biodiversiteit vraagt om een ander gebruik van grond met focus op herstel en lange termijn.

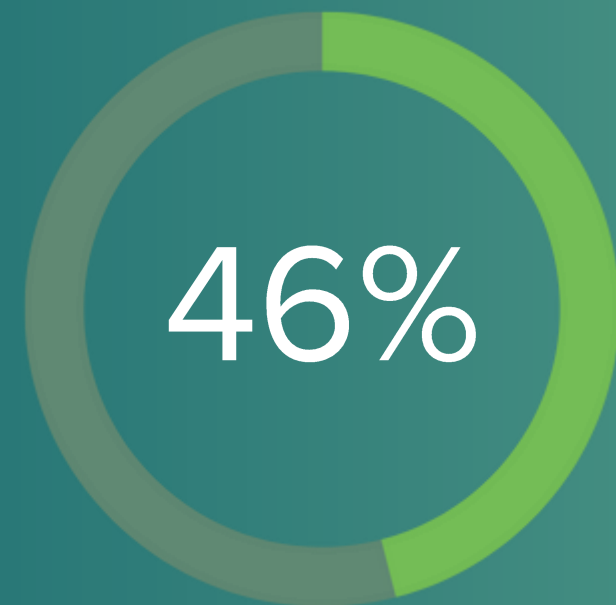
Perspectief & economie

De landbouw vraagt om een rendabel alternatief dat zekerheid biedt voor tientallen jaren, zonder zware investeringsdruk of afhankelijkheid van prijsschommelingen in voedsel- of voermarkten.

Dit plan komt vanuit de landbouwsector zelf en verbindt stikstofreductie aan de opbouw van een circulaire bio-economie.

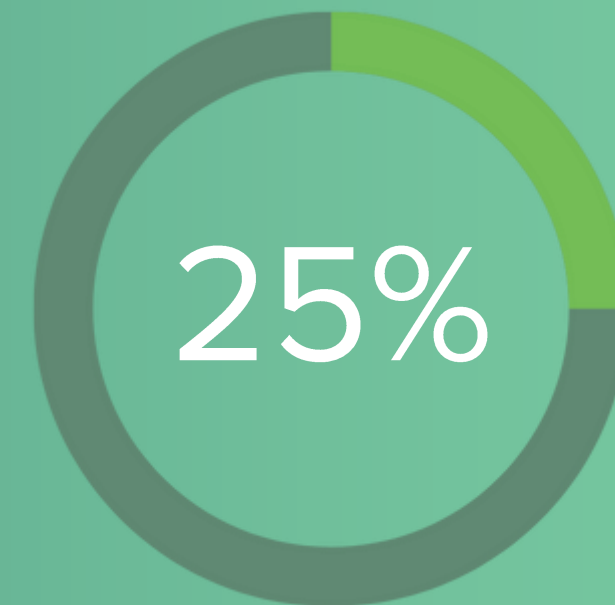
Landbouw verantwoordelijk:

20 Kiloton stikstof

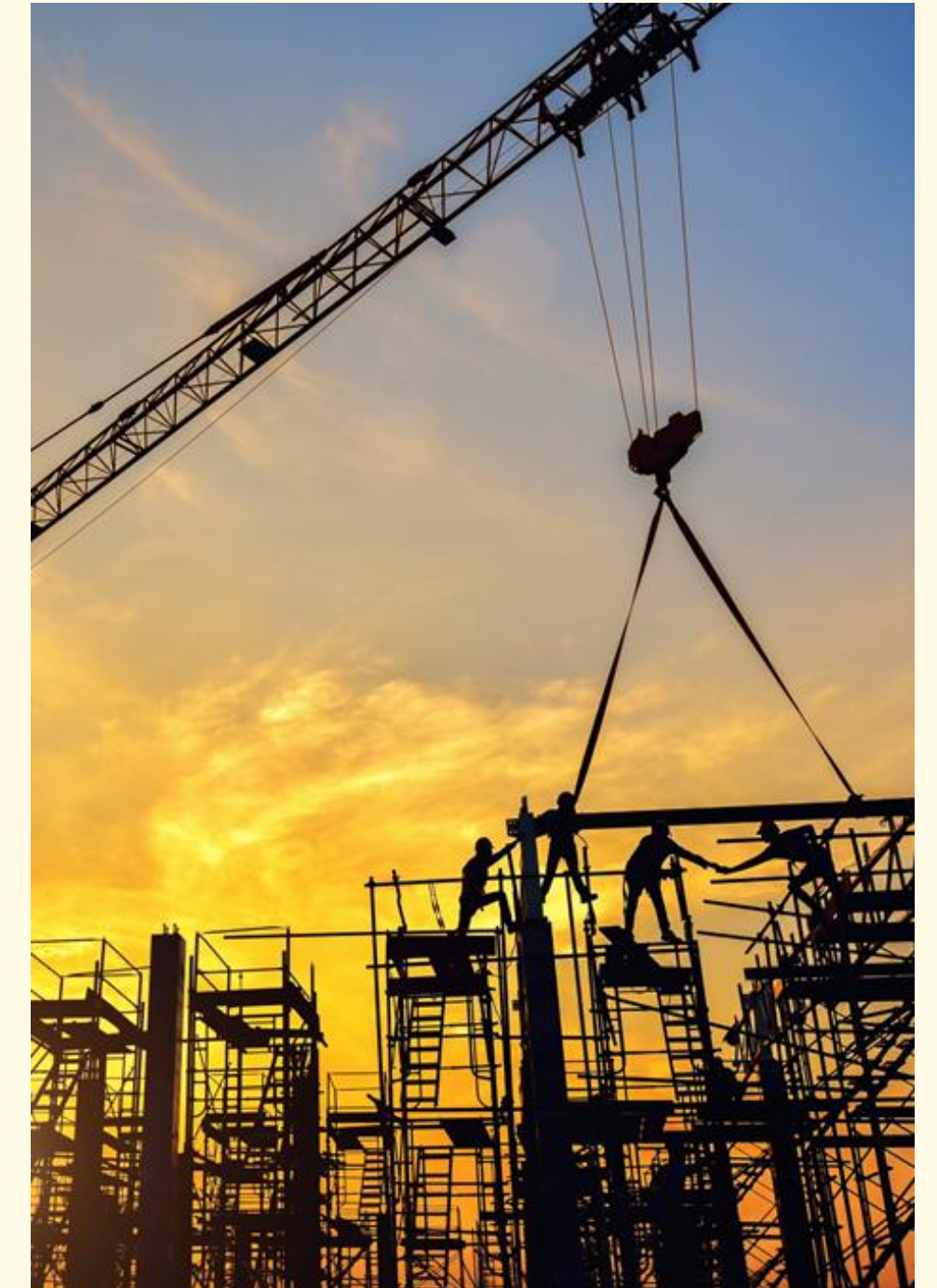

Van de totale landelijke
stikstofuitstoot

10,3 Megaton CO₂

Van de totale landelijke
CO₂-uitstoot

Van landbouw tot bio-economie

Plan in hoofdlijnen

Fase 1:
Landbouw gedreven stikstofreductie

Fase 2:
Verankering in industriële ketens

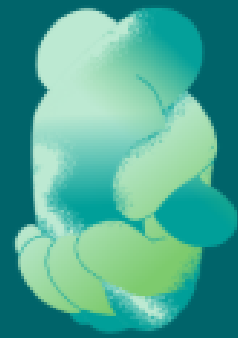
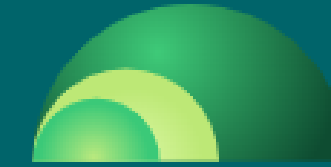
Financieel kader

Fase 1:

Landbouw gedreven stikstofreductie

De inzet is een vrijwillige uitkoopregeling voor 20% veestapelreductie*, gekoppeld aan een alternatief verdienmodel met meerjarige vezelgewassen (Miscanthus). Fosfaatrechten worden hierbij naar rato overgenomen, wat zorgt voor een structurele en gecontroleerde afbouw van de veestapel.

*Peildatum 1-1-2025

Dit resulteert in een geleidelijke opbouw van 80.000 hectare, specifiek op gronden waar de stikstofdruk het hoogst is. De focus ligt primair rond Natura 2000 gebieden, waar de klimaat- en ecologische baten het meest significant zijn (Inclusief vrijgekomen gronden via LBV & LBV+).

Voor boeren biedt dit een economisch aantrekkelijk en stabiel verdienmodel, met lage inputkosten, minimale bewerkingslast en langdurige opbrengstzekerheid via ketencontracten.

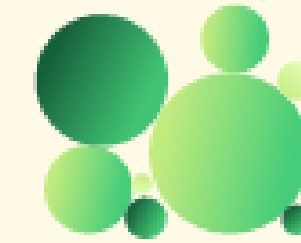

Overstap op meerjarige vezelgewassen gericht op extensiveringsgebieden, Nationale Omgevingsvisie Executiekraacht-regio's (NOVEX) en landschappelijke bufferzones, passend binnen het programma MooiNederland. Vezelgewassen dragen bij aan herstel van bodem, landschap en waterbalans.

Fase 2:

Verankering in industriële ketens

80.000 Hectare meerjarige vezelgewassen

Diverse sectoren 60.000 hectare

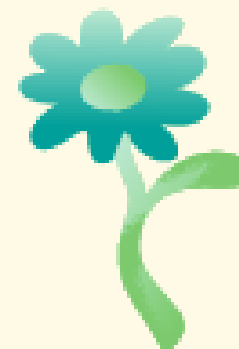
Biomassa voor biochar, biofuel, SAF, bioplastics, substraat en asfalt, ter verduurzaming van verschillende sectoren en versterking van de circulaire economie.

Bouwsector 20.000 hectare

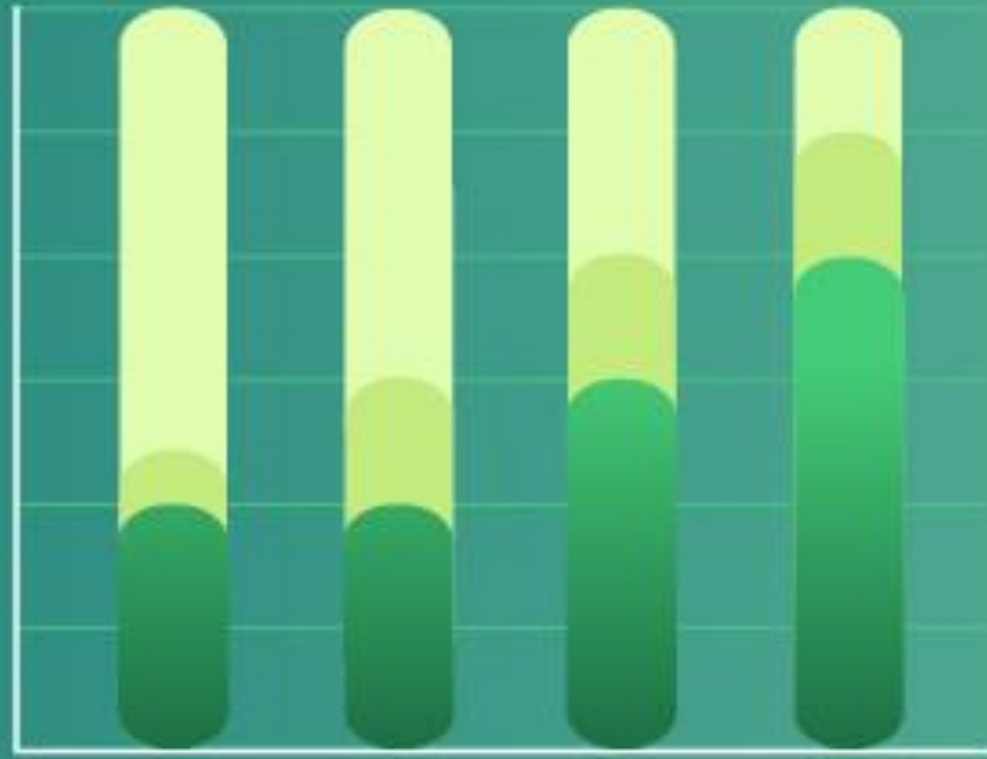
Langdurige vezelgewassen worden geteeld voor de productie van isolatie, gevelelementen en biocomposieten, volledig in lijn met de richtlijnen van de Nationale Aanpak Biobased Bouwen (NABB).

30.000 Hectare rotatiegewassen

Bouwsector 30.000 hectare

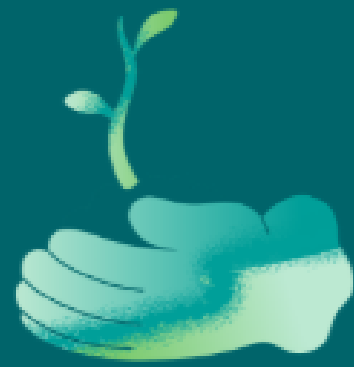
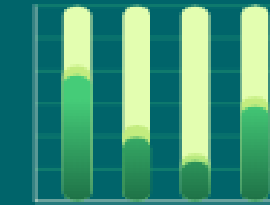
Voor de productie van biobased bouwmaterialen is aanvullend 30.000 hectare nodig voor rotatiegewassen zoals hennep en vlas, die waardevolle vezels leveren en zo bijdragen aan de biobased bouwstrategie binnen de NABB.

Financieel Kader

Financieel kader

20% Veestapelreductie

€ 2 miljard aan publieke middelen wordt ingezet voor een 20% veestapelreductie, inclusief de overname van bijbehorende fosfaatrechten. Dit valt binnen het bestaande stikstofbeleid.

Bron: [Kabinet 11-2024: stevige impuls voor agrarisch natuurbeheer | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)

Transitie investering

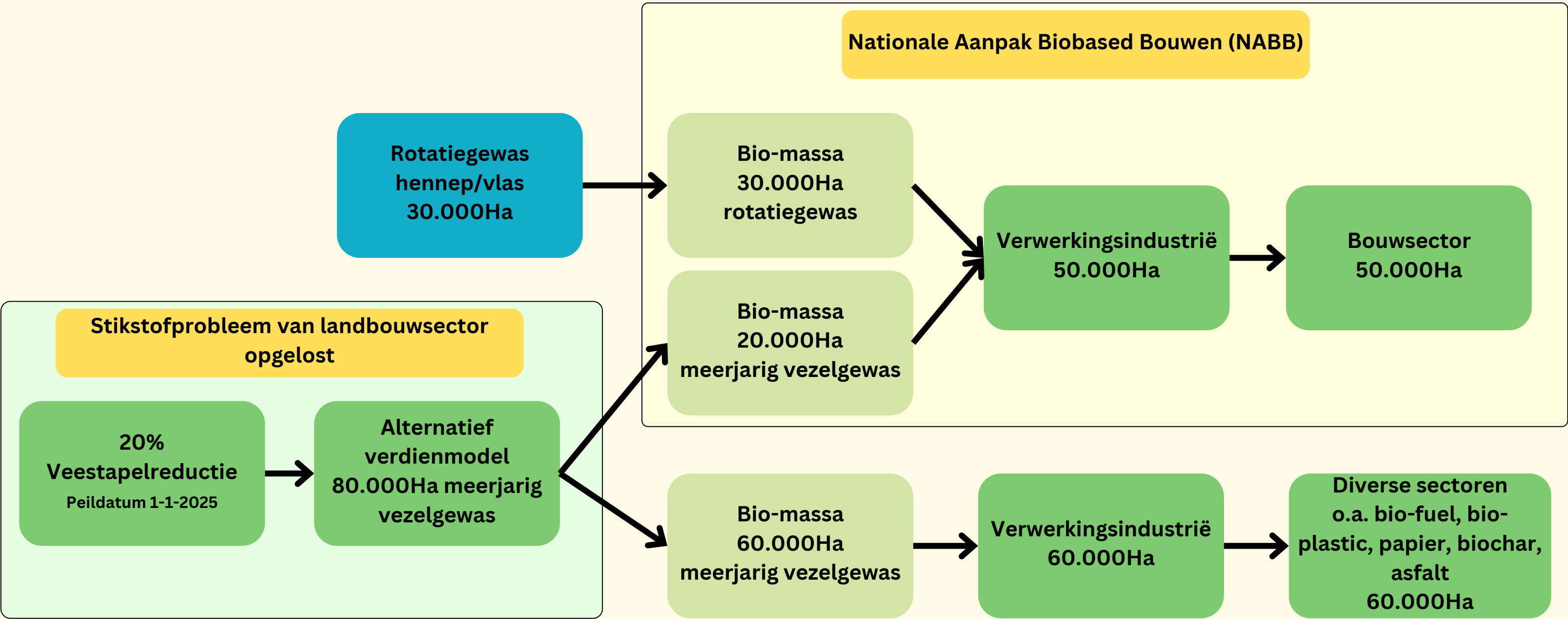
€ 1,4 miljard aan transitie-investeringen voor de aanleg en begeleiding van 80.000 hectare meerjarige teelten, € 17.500 per hectare.

Eco-regelingen binnen het GLB

Aansluiting bij eco-regelingen binnen het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) is mogelijk, waarmee het vooral aantrekkelijker wordt om vezelteelten te stimuleren en zo bij te dragen aan duurzame landbouwpraktijken en een circulaire economie.

Visualisatie plan

Samenwerking met NABB/Building Balance

Doel	Door samen op te trekken versnelling en verdere opschaling mogelijk.
Gezamenlijke inzet richting politiek 	Gericht op politiek draagvlak, met inzet van Speciaal Regeringsvertegenwoordiger Circulaire Economie SRCE.
Positionering 	Gecoördineerde inzet richting de ministeries van LNVN, VRO, KGG/EZ, IENW, het Klimaatfonds e.a.
Gezamenlijke ketenontwikkeling in de bouwsector 	<ul style="list-style-type: none">• Afstemming over verwerkingsnormen, certificering en productstandaarden om kwaliteit en transparantie te waarborgen.• Samenwerking bij de ontwikkeling en opschaling van regionale verwerkingshubs voor efficiënte verwerking en logistiek.• Gezamenlijke verdeling en afstemming van grondstofstromen uit rotatie- en meerjarige vezelgewassen voor optimale benutting.
Brede keteninzet 	De opschaling van vezelgewassen binnen dit plan levert substantieel de 50.000 hectare bouwgrondstof die NABB nodig heeft.

Verskil met NABB

Landbouw gedreven aanpak

Waar NABB zich vooral richt op het vervullen van de bio-based bouwvraag, begint dit plan bij het terugdringen van stikstofemissies door het bieden van een praktisch en duurzaam landbouwkundig alternatief, dat tegelijkertijd zorgt voor structurele verbetering van bodem en landschap.

Focus op Miscanthus (meerjarig)

In aanvulling op NABB, die vooral focust op eenjarige vezelgewassen zoals hennep en vlas, richt dit plan zich op meerjarige vezelgewassen die niet alleen zorgen voor substantiële stikstofreductie en CO₂-opslag, maar ook de bodemkwaliteit verbeteren en structurele biomassa-opbrengsten leveren.

Ruimtelijke logica

De focus van de teelt ligt rondom stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden, waar de bodem en klimaatomstandigheden geschikt zijn voor Miscanthus, zodat de maatschappelijke en ecologische impact zo groot mogelijk is.

Brede keteninzet

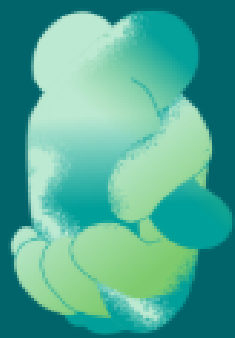
Naast de bouwsector richt dit plan zich ook op toepassingen in de chemie, brandstoffen, infrastructuur en substraat, waarmee het een bredere bijdrage levert aan de ontwikkeling van een circulaire en biobased economie in plaats van alleen aan biobased bouwen.

Draagvlak & geografie

Perspectief van de landbouwsector

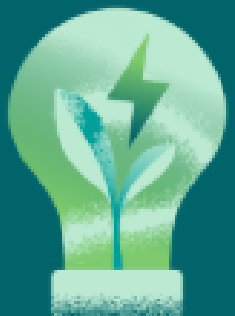
Draagvlak in de sector

Het plan is tot stand gekomen op basis van gesprekken met tientallen boeren uit verschillende regio's. Wat naar voren komt, is een sterke bereidheid om te bewegen mits er duidelijkheid komt over langdurige perspectieven, financiering en ketenafzet. Dat creëert niet alleen draagvlak, maar ook een constructieve basis voor verandering vanuit de sector zelf.

Slagingspotentieel plan

De overstap naar langdurige vezelteelt is door boeren als realistisch beoordeeld, mits er sprake is van een vrijwillige regeling met transitievergoeding die ten minste de eerste 10 jaar aan teeltondersteuning dekt. Dit uitgangspunt is gevalideerd in praktijkgesprekken met boeren én getoetst bij belangenbehartigers zoals FDF en LTO.

Uitweg uit de stikstofimpasse

Het plan biedt boeren een vrijwillige én waardige uitweg uit de huidige blokkade: geen gedwongen stop, maar gerichte omschakeling naar een extensieve, ecologisch waardevolle vorm van landbouw met stabiele afzetmarkten. Dit creëert rust, ruimte en herstel.

Van probleem naar aanjager van de oplossing

Boeren worden in dit plan niet langer als de bron van het probleem gezien, maar als versnellers van nationale transitie wat betreft stikstof, klimaat, circulaire economie en biobased bouwen. Zo versterken ze niet alleen hun eigen toekomst, maar dragen ze bij aan oplossingen voor de hele samenleving.

Koppeling beleidskaders

Natuurherstelwet:

Directe invulling van landschapsherstel via bodemverbetering en stikstofbinding.

(2030: 30%, 2040: 60%, 2050: 90%)

Bron: [Natuurherstelwet: Parlement stemt over deal met EU-landen | 26-02-2024 | Nieuws | Europees Parlement](#)

Nationale Aanpak Biobased Bouwen (NABB):

Invulling van 50.000 ha vezelteelt in 2030

Bron: [Nationale Aanpak Biobased Bouwen | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

Klimaatwet:

CO₂-opslag in biomassa en bodem

(2030: 55%, 2050: 100%)

Bron: [Klimaatplan 2025-2035 - Op weg naar een klimaatneutraal Nederland | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

Provinciale verdeling

Provincie	Oppervlakte (Ha)	Gewastype(n)	Grondtype	Motivatie
Friesland	12.000 Ha	Miscanthus / Hennep	Veen / Klei	Veenweidegebied, omschakeling melkveehouderij, kans op waterbuffering en opschaling.
Groningen	9.500 Ha	Vlas / Hennep / Miscanthus	Klei	Akkerbouwgebied: vlas & hennep goed in rotatie; nabij verwerking.
Drenthe	8.500 Ha	Miscanthus / Hennep	Zand / veen	Veen en zand: Miscanthus geschikt bij veehouderij en bestaande teeltclusters.
Overijssel	8.500 Ha	Miscanthus	Zand	Veel grasland: inzet bij veehouderijtransformatie.
Flevoland	12.500 Ha	Miscanthus / Vlas / Hennep	Klei	Akkerbouw met ruimte voor rotatie & verwerking; strategische ligging.
Gelderland	12.500 Ha	Miscanthus / Hennep	Zand / veen	Hoge vee druk: aansluiting bij stikstofgevoelige gebieden.
Utrecht	3.000 Ha	Miscanthus	Veen / zand	Veenweide: overgangsgebied landbouw-natuur.
Noord-Holland	5.000 Ha	Miscanthus / Hennep	Veen / klei	Veenweide met waterdruk: waterretentie belangrijk.
Zuid-Holland	6.500 Ha	Miscanthus / Vlas	Veen / klei	Natte gebieden: alternatief voor melkveehouderij.
Zeeland	7.000 Ha	Miscanthus / Vlas / Hennep	Klei	Vlastraditie: ruimte voor hennep en exportgericht.
Noord-Brabant	16.000 Ha	Miscanthus / Hennep	Zand	Intensieve landbouwprovincie: geschikt voor gebiedsgerichte inzet.
Limburg	9.000 Ha	Miscanthus / Hennep	Zand / löss	Zandgronden met reliëf: geschikt voor bodemverbetering.

Oppervlakte verdeling

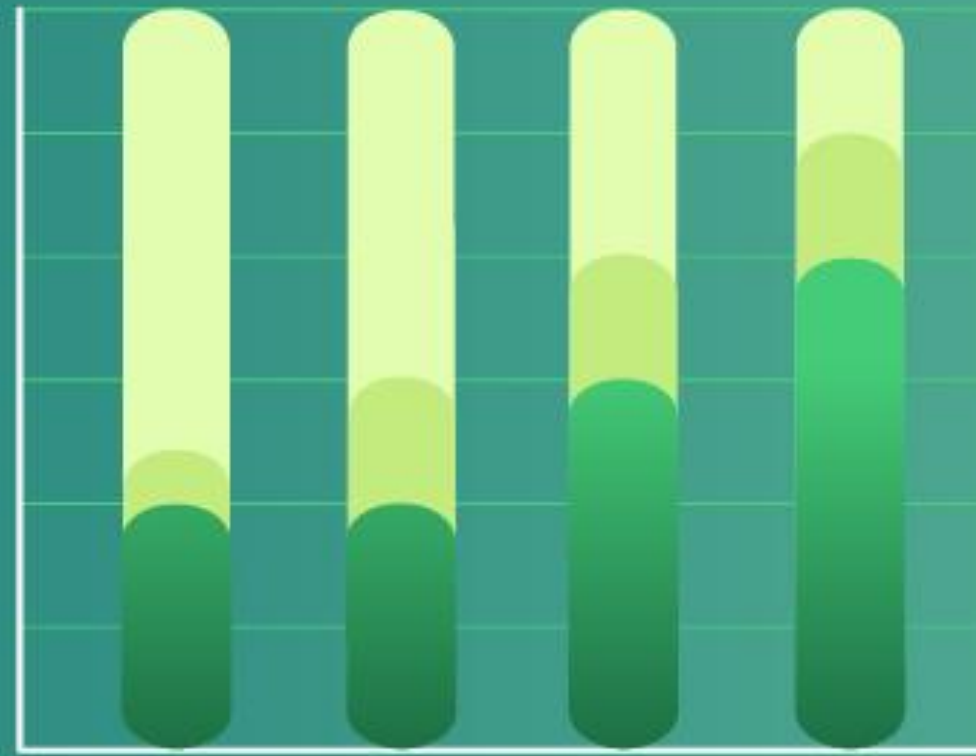
Gerichte inzet per regio maakt het plan uitvoerbaar én effectief.
De combinatie van bodemtype, teelthistorie en ketenpotentie vormt de basis.

Gewastoewijzing (indicatief):

- **Miscanthus:** ca. 80.000 ha, zand- en veengebieden
 - **Hennep:** ca. 20.000 ha, vruchtbare kleigronden, in rotatie
 - **Vlas:** ca. 10.000 ha, traditionele vlasregio's op klei
-

Gebiedsgerichte aanpak in de praktijk

- Sluit aan bij regionale bodem en landbouwpraktijk
 - Draagt bij aan stikstofreductie via teeltvervanging
 - Ondersteunt NABB-doelen in de bouw
 - Laat keuzevrijheid bij de boer met regiogericht advies
-

Economie & uitvoering

Afzetmarkt Miscanthus

Onderstaande tabel toont het jaarlijkse marktpotentieel voor Miscanthus per sector, inclusief benodigde hectares en een indicatie van concrete afname interesse op basis van een steekproef bij marktpartijen.

Sector	Toepassingen	Marktpotentieel tonnage/jaar*	Benodigde Ha	Belangstelling partijen / indicatie ha per jaar**
Biobased bouwmaterialen	Isolatie, platen, gevels	600.000 ton	20.000 ha	89.400 ha
Biochar / klimaatlandbouw	CO ₂ -opslag, bodemverbetering	800.000 ton	26.500 ha	–
Biobrandstoffen (SAF, HVO)	SAF, biodiesel via FT/pyrolyse	1.500.000 ton	50.000 ha	120.000 ha
Bioplastics & composieten	Cellulosefilm, biohars, verpakking	300.000 ton	10.000 ha	100 Ha
Papier & pulp	Pulp voor karton, tissue	500.000 ton	16.700 ha	1.200 ha
Infrastructuur (GWW)	Asfalt, bio-beton, lignine, infra-elementen	400.000 ton	13.300 ha	18.500 ha
Substraat / bodem	Turfervanger, potgrond, bodemverbeteraar	250.000 ton	8.300 ha	3.500 ha
		4.350.000 ton	145.800 ha	232.700 ha

**De combinatie van rekenkundig marktpotentieel (op basis van verkenningen van o.a. Building Balance) en concrete belangstelling vanuit bedrijven toont de haalbaarheid en schaalbaarheid van de afzet.*

***De gegevens van betrokken afnemende partijen zijn bekend bij SCRE en geverifieerd in het kader van ketentoetsing.*

Governance & marktordening

Opschaling vraagt zorgvuldige inbedding

De inzet op 80.000+ hectare vezelgewassen vereist duidelijke governance, ketenafspraken en juridische borging.

De markt die wordt opgebouwd is nieuw: gericht op vervanging van fossiele en hout gebaseerde grondstoffen in sectoren zoals bouw, energie en luchtvaart.

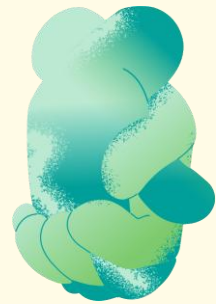
Slechts 6,5% van het Nederlandse landbouwareaal is nodig, grotendeels op gronden die vrijkomen via extensivering of functiewijziging.

Er is geen verdringing van voedselproductie of bestaande teelten.

Juridische toetsing, geen staatssteun

Binnen bestaande Europese kaders toepasbaar

Doelstelling van algemeen belang:

Klimaat, stikstof, circulaire landbouw (verankerd in NPLG, Klimaatplan, Green Deal)

Geen selectieve bevoordeling:

Open regeling voor alle boeren binnen beleidskader

Juridische grondslagen:

- AGRI-Groepsvrijstelling EU 2022/2472 (artikelen 14, 15, 47)
- Eco-regelingen GLB (tot €1.200/ha/jaar)
- De-minimisregeling landbouw (max. €50.000/3 jaar)

De regeling is juridisch uitvoerbaar zolang deze transparant, doelgericht en beleidsmatig onderbouwd wordt.

Milieuwinst in de landbouwsector

(Verantwoordelijk voor 46% stikstof en 25% CO₂, peildatum 01-01-2025)

Na invoering van Van veeteelt naar vezelteelt:

Stikstofreductie

20 Kiloton stikstof

CO₂ reductie

10,3 Megaton CO₂

50.000 hectare vezelgewassen leveren genoeg materiaal voor 340.000 woningen.

Vervolgstappen

Voor succesvolle uitvoering worden de volgende lijnen opgepakt met publieke en private partners:

- Ketenregie & afzetcontracten
 - Monitoring van stikstof- en CO₂-reductie
 - Onderzoek naar teelttechniek, opbrengst, bodemimpact en verwerking
 - Gebiedsgerichte uitvoeringsprogramma's per regio
 - Controle op gewasbestemming en duurzaamheid
 - Organisatievorm
-

Deze onderdelen worden komende maanden verder uitgewerkt in samenwerking met Building Balance, overheid, ketenpartijen en kennis instellingen.

Panningen, 09-07-2025

Namens de initiatiefnemers, Nick Lentz

Bronnen

Bron: [Natuurherstelwet: Parlement stemt over deal met EU-landen | 26-02-2024 | Nieuws | Europees Parlement](#)

Bron: [Nationale Aanpak Biobased Bouwen | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

Bron: [Klimaatplan 2025-2035 - Op weg naar een klimaatneutraal Nederland | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

Bron: [Klimaatakkoord – reductiedoelen](#)

Bron: [CBS – De verduurzaming van de landbouw, deel II \(2023\)](#)

Bron: [Planbureau voor de Leefomgeving \(PBL\) – Monitoring en Evaluatie van het programma Stikstofreductie en Natuurverbetering](#)

Bron: [SNK Methodedocument Biobased – 04-10-2024](#)

Bron: <https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/biobased-economy/vezelgewassen>

Bron: <https://nos.nl/collectie/13901/artikel/2432173-in-131-gebieden-moet-stikstofuitstoot-met-70-procent-omlaag>

Bron: <https://legenda-bodemkaart.bodemdata.nl/>

Bron: [Wageningen UR – CO₂-opslag meerjarige gewassen](#)

Bron: https://www.probos.nl/images/pdf/rapporten/250225_Rapportage_houtgebruik_in_Nederland%202023.pdf